

Hemmelig.**S. A.**

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående godkjennelse av den mellom Norge og det Tyske Rike den 25de november 1927 avsluttede erstatningsavtale.

Til Stortinget.

I St. prp. nr. 21 — 1928 eskes Stortingets godkjennelse av en mellom Norge og det Tyske Rike den 25de november 1927 avsluttet avtale med noteveksling angående erstatning til Norge i anledning av forholdsregler, som det Tyske Rike har truffet under krigen.

I proposisjonen gis en utførlig fremstilling av saken og de forhandlinger som har vært ført.

Ved kgl. resolusjoner av 24de april og 1ste mai 1920 blev det nedsatt en «kommisjon til prøvelse av våre krav på erstatning for våre tap av menneskeliv, skib og varer som følge av sjøkrigsførselen og til å fremkomme med et nærmere begrunnet forslag til erstatningskrav».

I en skrivelse til kommisjonen av 6te mai 1920 uttalte Utenriksdepartementet, at kommisjonen alene skulde beskjefte sig med tap, som skyldtes senkning «ved tyske krigsskib».

Kommisjonen avgav den 10de mai 1921 en foreløbig innstilling, hvor tapene var beregnet således: Skib 386 millioner kroner, frakttap ca. 4,5 mill., og tap av menneskeliv og erhvervsevne 10 355 584 millioner kroner. Det blev senere på Utenriksdepartementets foranledning foretatt en tilleggsberegning for ladninger (som ikke var medtatt tidligere), og hvorved fremkom et tillegg på ca. 12 millioner kroner. Tilsammen

andrar de på denne måte beregnede tap til ca. 413 millioner kroner.

Utenriksdepartementet uttaler, at det inngående har drøftet spørsmålet om erstatningskravets fremsettelse med legasjonen i Berlin, høiesterettsassessor dr. jur. Boye og direktør J. Jantzen.

Samtlige var enig om at erstatningskravet for senkede skib og ladninger (frakttap) kunde frafalles på betingelse av, at den tyske regjering inntok en imøtekommende holdning til kravet om erstatning for tap av menneskeliv og erhvervsevne.

Dette standpunkt bygget bl. a. på den betraktning, at det blir vanskelig å angi på hvis vegne et erstatningskrav for senkede skib og ladninger skal fremsettes, idet norske redere og ladningseiere har fått erstatning av forsikringsselskaper, som igjen har vært sikret mot tap gjennom premieberegning og reassuranse, som for den største del blev tatt i utenlandske selskaper.

Erstatningskravet for tap av menneskeliv og erhvervsevne kunde ikke frafalles. Erstatningskravet som var blitt gjort gjeldende overfor den tyske regjering bl. a. ved en promemoria av 15de april 1919 og en verbalnote av 6te august 1920, blev påny fremmet i en note til den tyske regjering av 7de februar 1927. Når saken således var trukket ut, skyldtes det foruten dens vidtløftighet, og hensynet til ordningen av en del konkrete

erstatningskrav, særlig den omstendighet at de allierte makter strengt har håndhevet Versaillestraktaten, hvis art. 248 har vært ansett som en faktisk hindring for sakens løsning på et tidligere tidspunkt. Intet land har da heller fått istandbragt nogen ordening av den art det her gjelder for Norge.

I den norske note av 7de februar 1927 uttales det at den norske regjering kun fremsetter krav på erstatning for den skade som blev forvoldt ved den såkaldte uinnskrenkede undervannsbåtkrig. Videre heter det at regjeringen tillegger erstatningen for tap av menneskeliv og erhvervsevne — ca. 10 millioner kroner — «en særlig vekt».

Regjeringen innbød til forhandlinger om spørsmålet ved særlige delegerte og foreslo at det samlede erstatningskrav, såfremt enighet ikke blev opnådd, skulde overlates en voldgiftsdomstol til definitiv avgjørelse.

Ved overleveringen av denne note avgav den norske sendemann i Berlin, herr Scheel, efter opdrag fra regjeringen, det tilsagn, at man fra norsk side under forutsetning av imøtekommenhet fra tysk side var villig til å begrense forhandlingene til kun å gjelde erstatningskravet for tap av menneskeliv og erhvervsevne.

Det tyske utenriksdepartement erklærte derefter at Tyskland kunde være villig til å yde nogen erstatning for tap av menneskeliv og erhvervsevne. Men en almindelig omfattende erstatning kunde det ikke være tale om, bl. a. på grunn av Tysklands økonomiske stilling.

Den 29de september 1927 tilstillet så den norske regjering vår sendemann i Berlin en ny instruks i saken hvori det uttaltes at Norge, som et uttrykk for en fastholden av det almindelige erstatningskrav måtte innrømmes mestbegunstigelse for det tilfelle at Tyskland skulde yde erstatning for skib og ladning til andre land, som var nøytrale under krigen. Videre krevedes det at Norge helt ut skulde ha fri disposisjonsrett med hensyn til erstatningsbeløpets indre fordeling.

Under de videre forhandlinger blev det sterkt fremholdt fra tysk side at den ordening som skulde treffes måtte innebære et

endelig og definitivt oppgjør av alle erstatningskrav i anledning av hele sjøkrigen.

Var dette ikke på det rene vilde videre forhandlinger være nytteløse.

De avsluttende forhandlinger som fra norsk side førtes av sendemann Scheel og høiesterettsassessor Boye, ledet til det resultat som foreligger i den under 25de november 1927 underskrevne avtale, hvorved den tyske regjering erklærer sig villig til å betale en erstatning av 6,6 millioner riksmark (ca. 6 millioner kroner).

I en samme dag stedfunnen noteveksling mellem den norske sendemann og den tyske regjering uttales det:

1) Den Tyske Regjering har ikke til hensikt å yde andre under verdenskrigen nøytrale regjeringer nogen almindelig erstatning for den tyske sjøkrigsførsel efter videregående prinsipper enn de som ligger til grunn for avtalen.

2) Fordelingen av det i avtalen nevnte beløp til fordel for de efterlatte efter norske sjømenn som på grunn av krigen mistet livet, skal være overlatt den Norske Regjeringens bestemmelse.

Den Tyske Regjering uttaler i denne forbindelse ønsket om at der ved fordelingen av beløpet ikke må bli tatt hensyn til efterlatte efter norske sjømenn som har befunnet sig ombord på skib som gikk i alliert charter eller i konvoi under ledelse av krigsskib under alliert flagg eller som har ydet de allierte makter nøytralitetsstridig understøttelse.

Komiteen finner i betraktning av omstendighetene å burde innstille den avsluttede avtale med noteveksling til godkjennelse, ihvorvel erstatningssummen ligger adskillig under den for tap av menneskeliv og erhvervsevne beregnede sum.

Komiteen fester oppmerksomheten ved den opplysning som gis i proposisjonen gående ut på at den tyske forhandler, geheimeråd dr. Martius, har hevdet den forståelse av den i sistnevnte note punkt 1 inneholdte formulering, at denne var ment å innebære full garanti for at Norge aldri skulde bli stillet tilbake i denne henseende og således være en innrømmelse til kravet om mestbegunstigelse.

De norske forhandlere, d'herr. Scheel og Boye, uttaler som sin mening, at «reali-

teten er tilstrekkelig dekket, selv om vi hadde ønsket en annen form».

Komiteen antar at formuleringen etter omstendighetene kan ansees tilfredsstillende.

Komiteen understreker videre proposisjonens uttalelse om at det i nevnte note er «fastslått at erstatningsbeløpets anvendelse skal være overlatt den norske regjeringens skjønn». Det heter også herom i proposisjonen at «forhandlerne på begge sider var fullt på det rene med og gav gjentagne ganger uttrykk for at det var den norske regjering helt overlatt å avgjøre hvorvidt og i hvilken utstrekning den vilde ta hensyn til det tyske ønske».

Komiteen går ut fra at spørsmålet

om avtalens offentliggjørelse med hensyn til tidspunkt, form og innhold blir å avgjøre av regjeringen.

I henhold til det anførte innstiller komiteen til Stortinget å fatte sådan

b e s l u t n i n g :

Den mellem Norge og Det Tyske Rike den 25de november 1927 avsluttede erstatningsavtale med noteveksling godkjennes.

Oslo i utenriks- og konstitusjonskomiteen den 25de januar 1928.

A. Øen,
formann,

T. Anderssen-Rysst,
ordfører.

Fr. Monsen,
sekretær.